

Maandblad van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging
gevestigd te Amsterdam

De invloed van konijnen op enkele duinplanten

door M. Koning

Tijdens een excursie in het Meijndel bij Wassenaar werden wij er opmerkzaam op gemaakt dat het Driekleurig viooltje (*Viola tricolor*, *subsp. Curtissii*) heel vaak op plaatsen groeit waar konijnen hun keutelplaatsen aangelegd hebben.

Overal in de duinen zijn zulke keutelplaatsen te vinden, in het bijzonder daar, waar de grond kaal of heel schraal begroeid is en met een voorliefde voor een geringe verhoging van het terrein. Mensen die konijnen houden in een hok, weten dat deze dieren één hoek gebruiken als 'toilet'. Er zou gemakkelijk een overeenkomst gezien kunnen worden, tussen de keutelplaatsen in de duinen en deze hoek in het hok. Toch mogen we dit niet doen. Een konijn houdt zijn hol schoon en in een hok kan het dier niet anders en 'gebruikt' dan één hoek.

Het pad dient als grens van het konijnterritorium. Na een natte periode tekenen de keutelplaatsen zich als groene plekken af.

De keutelplaatsen in de duinen dienen dan ook als afbakening van het territorium. Als grens van het territorium worden heel vaak de voetpaden gebruikt.

In de Amsterdamse waterleidingduinen, ter hoogte van De Zilk, zijn langs de ge-

asfalteerde voetpaden overal en bijna op regelmatige afstanden deze keutelplaatsen te zien. Na een natte periode tekenen deze plaatsen zich heel duidelijk af, doordat de Reigersbek (*Erodium cicutarium subsp. dunense*) daar groener is en wat rijker groeit. Het hele voetpad is dan gemarkeerd door hele reeksen groene plaatsen. Ook het Driekleurig viooltje is op zulke plaatsen vaak in groot aantal te vinden.

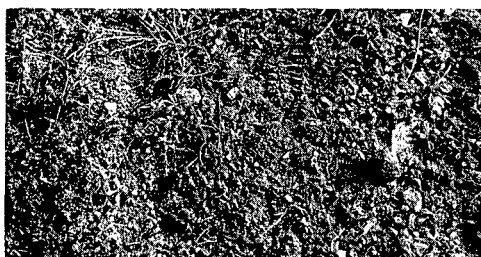
Bij het verzamelen van violenzaden in het Meijndel, viel het op dat plotseling de zaaddoosjes niet meer aanwezig waren. Omdat dit deel van Meijndel voor publiek gesloten is, was het bijna uitgesloten dat andere mensen de zaden geplukt hadden. Het vermoeden rees dat de konijnen de oorzaak waren. Bij onderzoek van de verse konijnekeutels werden er inderdaad violenzaden in gevonden.

Driekleurig viooltje aan de rand van een keutelplaats.

Een eerste poging om deze zaden te zaaien heeft nog niet veel resultaten opgeleverd. Toch is het bijna zeker dat er verband bestaat tussen het op die plaatsen groeiende viooltje en de keutelplaatsen. Het hoeven maar enkele zaden te zijn die nog

kiemkracht bezitten om er voor te zorgen dat de plantjes zich daar kunnen vestigen. Er werd al op gewezen dat ook de reigersbek op zulke plaatsen veel voorkomt. Waarschijnlijk heeft dit toch een andere oorzaak, want deze plant is juist van kale plaatsen afhankelijk, dus dezelfde plaatsen waar de konijnen graag hun keutelplaatsen aanleggen.

Bladrozet van Reigersbek stijf tegen de grond.

Al vóór de winter zien we overal op deze plaatsen de bladrozetten van de reigersbek. Ze liggen zo stijf tegen de grond aangedrukt dat er geen ruimte meer over is. Dit voorkomt dat de planten bij vorst en wind te veel water verdampen. De huidmondjes bevinden zich immers aan de onderkant van de bladeren. Tussen blad en grond is de luchtvochtigheid ook groter. Een plant die zich op deze manier tegen uitdrogen moet beschermen is aangewezen op kale plaatsen en kan geen concurrentie van andere planten verdragen.

De relatie konijn-reigersbek bestaat hieruit, dat door de graverij van de konijnen stuifgaten ontstaan. Het stuiven wordt tot staan gebracht door het planten van helm of door het opbrengen van takken. De konijnen zorgen dus voor kale plaatsen en indirect ook voor de groeiplaatsen van de reigersbek.

De Hondstong (*Cynoglossum officinale*) kan meer concurrentie van andere planten verdragen. Toch vinden we ook deze plant weer veel op wat kale konijnenrijke plaatsen. Wie in de duinen wel eens bramen plukt komt al spoedig tot de ontdekking, dat sokken en broekspijpen na

verloop van tijd vol kunnen zitten, met kleine, moeilijk te verwijderen 'klitjes'. Dit zijn de vruchtjes van de Hondstong. Bij het verlaten van de duinen worden deze klitjes van de kleding afgeplukt en weggegooid. Zo zorgt ook de mens zonder het te beseffen voor verspreiding van de plant. Ook de konijnen vervoeren de vruchtjes aan hun pelzen en op hun

Kardinaalsmuts. De aangevreten takken lopen toch uit.

'speelplaatsen' zullen deze vruchtjes wel uit de pels verwijderd worden, met het gevolg dat ook de Hondstong op deze plaatsen veel te vinden is.

Ook de relatie kardinaalsmuts-konijn is niet onbelangrijk. In tijden dat er voor de konijnen niet zo gemakkelijk aan voedsel te komen is, b.v. door een sneeuwlaag, gaan ze over op ander voedsel. In het bijzonder moet de schors van de kardinaalsmuts het dan ontgelden. De aangevreten takken gaan meestal niet dood maar lopen in het voorjaar gewoon uit.

Alleen, wanneer na het uitlopen nog een periode van uitdrogend weer volgt, zoals late vorst en wind, dan gaan veel takken nog ten gronde. Blijkbaar is de sapstroom dan toch zo onderbroken dat de verdamping groter is dan de toevoer.

De heester reageert op deze beschadigingen, door veel wortelopslag te maken. Het konijn zorgt dus voor een vegetatieve vermeerdering.

Adres van de schrijver: